

## LITERATURA

- GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.) 2001. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kędgowce. PWRiL, Warszawa.
- PABIJAN M., PRYZYSTALSKI A. 2003. Występowanie płazów i gadów w Nadgoplańskim Parku Tysiąclecia. Parki Nar. Rez. Przyr. 22: 593-603.

## Summary

Crested newts were observed in the „Dziki Ostrów” reserve approx. 10 km south of Bydgoszcz – in the dry-ground forest of the reserve as well as in the alder-carr habitat adjacent to the reserve limits.

**Żmihorski Michał**

**NOWE STANOWISKO GNIEWOSZA PŁAMISTEGO *CORONELLA AUSTRIACA* W CEDYŃSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM (PN.-ZACH. POLSKA)**

**New locality of smooth snake *Coronella austriaca* in Cedyński Landscape Park (North - West Poland)**

Gniewosz płamisty jest ciepłolubnym wężem występującym na dobrze nasłonecznionych i suchych terenach otwartych i półotwartych, takich jak murawy kserotermiczne, polany śródleśne, brzegi lasów itp. Jako miejsca wygrzewania się i schronienia chętnie wykorzystuje sterty kamieni lub drewna, rumowiska skalne czy ruiny zabudowań (Najbar 2002). Występuje w całym kraju, głównie w jego południowej części, chociaż wszędzie jest gatunkiem rzadkim. W Polskiej Czerwonej Księdze określony jest jako gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginiecie (VU) (Profus i Sura 2001). Za główne zagrożenie dla gniewosza uważa się przekształcenia odpowiednich siedlisk wynikające przede wszystkim z intensyfikacji rolnictwa. Wielkoobszarowa gospodarka rolna, likwidacja potencjalnych kryjówek, ale także zalesianie otwartych czy półotwartych nieużytków prowadzi do zaniku lokalnych populacji tego gatunku. Duże znaczenie może mieć także toksyczne działanie związków chemicznych używanych w rolnictwie i przemyśle, fragmentacja zasięgu i wynikające z niej zagrożenie dla różnorodności genetycznej poszczególnych populacji, zwiększony ruch samochodowy, a także nielegalne odłowy w celach hodowlanych i celowe zabicie (Najbar 1997, 2002, Profus i Sura 2001).

Dwa gniewosze płamiste obserwowano w sierpniu 2004 w zachodniej części Cedyńskiego Parku Krajobrazowego (CPK), koło miejscowości Siekierki leżącej nad Odrą. Węże wykryto w stercie cegieł na skraju wsi, niedaleko lasu. Prawdopodobnie były to osobniki dorosłe. Gatunek ten był wcześniej widywany w CPK, jednak dotychczas nie był opisany z tego terenu i na przykład w Polskiej Czerwonej Księdze stanowisko to nie jest odnotowane (Profus i Sura 2001).

Wydaje się, że w południowej części CPK gniewosz może być częsty ze względu na występowanie licznych płatów odpowiednich dla niego środowisk. Zbocza doliny Odry od miejscowości Gozdowice do Kostrzynka charakteryzują się południową i południowo zachodnią wystawą stoków oraz silnym nasłonecznieniem, skutkiem czego występują tu płaty roślinności ciepłolubnej (Kujawa-Pawlaczyk i Pawlaczyk 1999, K. Barańska – mat. niepubl.), a także ciepłolubna entomofauna, jak np. pachnica dębowa *Osmoderma eremita*, kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo* i inne (Garbalińska et al. – 2003, M. Żmihorski i K. Barańska - w przygotowaniu). Ponadto strefa graniczna brzegu doliny Odry i kompleksu Lasów Mieszkowickich odznacza się obecnością ugorów, nieużytków i licznych ruin poniemieckich zabudowań.

Można przypuszczać, że w południowej części CPK do głównych zagrożeń gniewosza plamistego można zaliczyć zwiększający się ruch samochodowy, szczególnie na drodze biegnącej wzdłuż rzeki, odcinającej płaską dolinę Odry od nasłonecznionych stoków i lasu. Na drodze tej obserwuje się dużą śmiertelność zaskrońców *Natrix natrix* (M. Żmihorski – mat. niepubl.). Ponieważ znaczna część obszarów nieleśnych na skrajach wsi i lasu, oraz na skraju doliny Odry i lasu, będących potencjalnym środowiskiem występowania gniewosza należy do Administracji Lasów Państwowych, w przyszłości zagrożeniem może być również zalesianie tych terenów. W celu zachowania populacji tego węża, jak również występujących tu rzadkich bezkręgowców i roślin ciepłolubnych, konieczne jest pozostawienie licznych płatów niezalesionych, a w niektórych przypadkach nawet hamowanie ich samoistnego zarastania. Należy sądzić, że wartość przyrodnicza nieleśnych zbiorowisk termofilnych wraz z zasiedlającą je fauną znacznie przewyższy wartość lasu gospodarczego.

#### LITERATURA

- GARBALIŃSKA P., KUCHARSKI D., ŻMIHORSKI M. 2003. Stanowisko pachnicy dębowej *Osmoderma eremita* Scopoli, 1763 (*Coleoptera*, *Scarabaeidae*) w Cedyńskim Parku Krajobrazowym. Przegl. Przyr. XIV, 1-2: 175-177
- KUJAWA - PAWLACZYK J., PAWLACZYK P. 1999. Operat ochrony ekosystemów leśnych Cedyńskiego Parku Krajobrazowego – płyta CD. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników, Świebodzin.
- NAJBAR B. 1997. Występowanie gniewosza plamistego *Coronella austriaca* na Środkowym Nadodrzu. Chrońmy Przyr. Ojcz. 53, 3:41-46.
- NAJBAR B. 2002. Ochrona węży i ich siedlisk. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników, Świebodzin.
- PROFUS P., SURA P. 2001. Gniewosz plamisty In: GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.) Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce. PWRiL, Warszawa.

#### Summary

New locality of smooth snake has been recorded in the southern part of Cedyński Landscape Park (CLP). Two individuals were observed near Siekierki village in August 2004. Snakes were hidden in the heap of bricks, on the edge of the village. Because of accessibility of suitable habitats in many other parts of CLP this species can be more common in this area than it is believed. Traffic and the possibility of afforesting are the most serious threats for this species in CLP.